

یک از فهارس موجود نام آن نیامده؛ قطع: رحلی [میراث شهاب:
س ۷ش ۱-۲-۲۸]

● علاج الامراض و ... / طب / عربی

'ilāj-ul amrād wa ...

جالینوس، ۱۲۹ - ۱۹۹ میلادی

jālinūs (129 - 199)

مختصری از جالینوس در علاج امراض و مزاج طبایع و نبض
مجس و رنگ بول و اکل اغذیه و ذکر ادویه و فصد. به صورت
جدول است. با عنوان های: الامراض، الطبایع، النبض، البول،
الاغذیه، الادویه، الفصد. از صرع تا عطاس را در بردارد.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۷۸۴/۸

خط: نسخ، کا: محمد بن شمس الدین بن حسن نجار استرآبادی،
تا: ۱۲ صفر ۹۵۲ق، جا: دولت آباد؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن، ۲۳
سطر، اندازه: ۲۸/۸×۱۷/۸سم [ف: ۸-۸۹]

● علاج الامراض / طب / فارسی

'alāj-ol amrāz

شفائی، مظفر بن محمد، - ۹۶۳ قمری

šafā'ī, moza'ffar ebn-e mohammad (- 1556)

گفتاری است در معالجه بعضی امراض دارای «باب» و چند
«فصل»: فصل در رفع سودا، فصل در دفع خون، باب در خواص
شلغم.

اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه: ۲۰۴/۴

آغاز: بسمله، فصل هرگاه خون زیاد باشد علامت آن تب گرم
است

خط: نستعلیق تحریری، کا: میرزا محمدطیب فرزند حاجی محمد
ربیع، تا: ۲۴ رمضان ۱۲۳۰ق؛ ۶گگ (۳۱۵-پ-۳۲۰)، ۱۷ سطر،
اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۲-۲۶۶]

● علاج الامراض / طب، شعر / فارسی

'alāj-ol amrāz

یوسفی هروی، یوسف بن محمد، - ۹۶۶ قمری

yūsufi heravī, yūsuf ebn-e mohammad (- 1559)

اهدا به: ظهیرالدین محمد بابر پادشاه (۸۳۲-۹۳۷ق)

منظومه ای است که علاج هر بیماری را در یک رباعی بیان کرده
است. رباعی نخست در علاج صداع و موی و رباعی آخر در
علاج کسی که زهر خورده باشد.

آغاز: ای درد تو آمده علاج دل ما xx عشق تو موافق مزاج دل ما
انجام: چون نهصد و چهارده ز هجرت بگذشت xx این نسخه
دلپذیر، کردم قلمی

چاپ: تهران، ۱۲۸۵

[دنا ۵۶۷/۷ (۹ نسخه)؛ الذریعه ۱۷: ۱۱۳ و ۶۸/۵؛ فهرستواره منزوی ۳۵۸۷/۵]

شرح و حواشی:

۱- جامع الفوائد = طب یوسفی = شرح علاج الامراض؛ یوسفی
هروی، یوسف بن محمد (-۹۶۶)

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۲۷۴/۱۱-عکسی

آغاز و انجام: برابر

اصل نسخه: گنج بخش، ش ۹۳۹ (گنج ۳۱۷/۱)؛ خط: نستعلیق
تحریری، بی کا، تا: ۹۱۰ق؛ ۲۵گگ (۱۰۱-۱۲۵) [عکسی ف: ۲-۱۹۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۹۶۳/۱

خط: نستعلیق، کا: میرزا محمد بن سلطان محمد اردبیلی، تا:

۱۰۴۱ق؛ مصحح؛ چند یادداشت پراکنده پزشکی و ماده تاریخ
فوت ملامیرزا محمد ملقب به سال ۱۰۷۷ق موافق با جمله «شده
دیگر محقق ملحق حق»؛ جلد: تیماج، ۲۳گگ (۱-پ-۲۳پ)،
اندازه: ۱۷×۱۰سم [ف: ۲۰-۳۶۹]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۸۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۰۷۹ق؛ افتادگی: وسط؛ محشی؛ اهدایی:

حاج میرزا علی شریعتی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۶۷گگ،
۱۷ سطر (۱۴×۶)، اندازه: ۲۱×۱۲سم [ف: ۵-۱۸۱۳]

۴. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه: ۲۷۴/۳

انجام: و در ماه دهم جمله دردهای اعضای او بیرون شود و دایم

صحیح المزاج بوده و در ماه یازدهم صرع

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ ۴۲ص (۱۵۷-۱۹۸)، ۱۷-۱۸
سطر (۱۰/۵×۱۰)، اندازه: ۲۰×۱۴/۵سم [نشریه: ۳-۳۴۹]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۱۶۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ:

فرنگی، ۲۸گگ (۱-۲۸) [ف: ۳۸-۴۹۵]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۹۷۸/۷

آغاز: (یک بیت بر اثر صحافی خوانا نیست) بلطفم چنان کن از

آن بیشتر xx که از ارجعی سویم آید ندا؛ انجام: رهد از خویشتن

رود هوشش xx هر دو عالم شود فراموشش

در فهرست طب منظوم؛ خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۱۲۹ق؛ جلد:

تیماج سبز، ۱۸ص (۸۲۴-۸۴۱)، ۱۸ سطر (۲۰/۵×۱۱)، اندازه:
۳۰×۲۰سم [ف: ۲-۵۳۵]

۷. سبزواری؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه: ۶۸/۱

آغاز: زرد سردت رنج و عنا xx ترک کن طلب راحت

را؛ انجام: معده را پاک سازد از بلغم xx ورم دست و پای دفع

کند

خط: نسخ خوش، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ ۸گگ (۳۲۲-۳۲۹)، ۲۷ سطر،

اندازه: ۳۰×۲۰سم [اوراق عتیق: ۲-۳۸۸]

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛ جلد بیست و دو؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276260

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱۰/۲۰۱۳

● الفرق الصالة / اديان و مذاهب / عربي

al-firaq-uḍ dālla

مؤلف در این رساله فرق ضاله را از کتاب ملل و نحل محمد بن عبدالکريم شهرستاني، تحرير نموده است.

قم؛ کلبايگانی؛ شماره نسخه: ۱۹۹۴/۴-۱۱/۹۴

آغاز: الحمد لله رب العالمين والصلوة على محمد وآله اجمعين اما بعد فهذه رسالة في بيان الفرق الصالة من اهل الاسلام؛ انجام: وهم الكرامية اصحاب ابي عبدالله محمد بن كرام الحمد لله على التمام وعلى رسوله افضل السلام.

خط: نسخ، كا: خالد بن يوسف قارصی، تا: ۲۱ شوال ۱۲۹۹ق؛ جلد: مقوا، ۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۲×۱۴سم [ف: ۴-۲۱۱۳]

● فرق الطب = ار اسیس / طب / عربي

firaq-uḍ ṭibb = arāsīs

جالینوس، ۱۲۹ - ۱۹۹ میلادی

jālīnūs (129 - 199)

مترجم: حنین بن اسحاق، ۱۹۴ - ۲۶۰ قمری
آن را حنین بن اسحاق به درخواست شاگردش حیث ترجمه کرده است. همین اثر در میان مجموعه جوامع الاسکندرانی نیز آمده است. این کتاب دارای یک «مقاله» است.
آغاز: قال جالینوس ان قصد الطب لالتماس الصحة و غایته احرازها و الطیب مضطر الی ان یعلم التي تفید الصحة ...
انجام: افتعلم ما قلناه بعد فی کتابنا هذا و اما الان فما قلنا فی هذا الباب قد یکتفی به المتعلمون. و لذلك فانی قاطع الکلام فی هذا الباب و الموضوع انشاء الله. تم کتاب جالینوس فی فرق الطب.
چاپ: قاهره، وزارة الثقافة، مرکز التراث، محقق: محمد سایم سالم، چاپ اول، ۱۰۰ص، ۱۳۹۷ق.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۸۹/۲-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوب، بی کا، تا: ۹۹۳ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج، ۱۶ص (۷-۲۲)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۲۳-۲۷۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۹۱۴/۱

هو مقاله واحدة؛ خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج، ۶گ (۱-۶پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۶سم [ف: ۱۴-۴۰۱۶]

۳. مشهد؛ وضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۸۱۷

آغاز: برابر انجام: و یسون قولهم الذی لا یزالون یرفعونه
خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد هاشم بن میر محمد هادی، تا: ۱۱۴۳ق؛ هدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ جلد: تیماج، ۱۱گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۷×۳۱سم [هدایی رهبر: ۹-۳۴۴]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۲۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد حسن هشرودی، تا: ۱۳۳۶ق، به امر فضل الله زنجانی؛ جلد: تیماج، ۲۵ص (۱-۲۵)، ۲۰-۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۳۲-۳۴۶]

۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۸۷۹/۱

خط: نستعلیق، کا: ابوتراب بن عبدالله، تا: ۱۳۴۰ق، جا: کاظمین؛ ۳۹ص (۱-۳۹)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳-۱۴۳]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۹۵/۱ عکسی و ۲۱۱۰/۱ عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۴۵۷] و [میراث شهاب: ۱۸ش ۱-۴۶]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۵۲۱

کا: آیه الله مرعشی نجفی، تا: ۱۳۴۹ق، جا: قم مدرسه فیضیه؛ از روی نسخه علم الهدی ملایری کابلی نوشته اند، تذکر: شماره بازیابی تصحیح شد؛ قطع: خشتی [اهدائی ف: ۳۷۹]

● فرق الشیعة / اديان و مذاهب / عربي

firaq-uḍ šī'a

ناشناخته:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۰۷۷/۴

آغاز: الشيعة سبعة: الزيدية و الكسائية و الانطحية، و النواسية و الواقفية، و الاسماعيلية، و الاثنا عشرية. الزيدية من قال بامامة؛ انجام: و الاثنا عشرية من قال بامامة اثنا عشر صلوات الله عليهم اجمعين.

بی کا، بی تا؛ جلد: میشن قهوه ای، ۱ص (۹۱)، ۱۲ و ۱۴ سطر، اندازه: ۹/۱۵×۲۱/۷سم [ف: ۹-۱۴۰]

۲. قم؛ زنجانی؛ شماره نسخه: ۱۱۶

خط: نستعلیق، کا: رضا بن محمد علی، تا: شوال ۱۳۴۹ق، جا: قم مدرسه دارالشفاء؛ با نسخه ای به نسبت درست مقابله و تصحیح شده؛ ۴۹گ، ۱۵ سطر، قطع: خشتی [چند نسخه ف: ۲۴۱]

● فرق شیعه / اديان و مذاهب / فارسی

feraq-e šī'e

[فهرستواره منزوی ۴۵۸/۹]

اصفهان؛ صارم الدوله (کتابخانه فرهنگ اصفهان)؛ شماره نسخه: ۱۰۱۱

آغاز: الحمد لله رب العالمين و صلى اله على محمد و آله الطاهرين كسانيكه بعد از وفات و رحلت خاتم النبي محمد بن عبدالله (ص) علی بن ابی طالب علیه السلام را بامر خدا؛ انجام: و در این مطالبی که عرض شده اختلافات بسیار است چون فرمایش فرمودید که خیلی مختصر عرض و تحریر شود لهذا خیلی خیلی باختصار کوشیدم که باعث ملالت و انزجار خاطر مبارک نشود.
خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۲۷ شوال ۱۳۰۵ق؛ ۹ص، ۱۰ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۲۳]

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛ جلد بیست و سوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276261

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳

في الحس و الحركة معا. (عرفانيان)
[تاريخ نگارشهای عربی (سزگین) ج ۴: ۱۳۳]
شرح و حواشی:

۱- العلل و الاعراض (جوامع) = جوامع العلل و الاعراض؛ جالینوس
(۱۲۹-۱۹۹)

خط: نسخ، بی کاء، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج، گک (۷۹-۸۲)، ۱۰-
۱۱ سطر (۱۰×۶)، اندازة: ۱۵/۵×۱۰/۵سم [ف: ۳۸-۲۰۹]

س العلل الواردة في الاحاديث النبوية < علل الحديث
س العلل و الاسباب < السياسات المدنية

● العلل و الاعراض = كتاب جالينوس في الاشياء
الخارجة عن الطبيعة / طب / عربي

al-'ilal wa-l a'rāḍ = k.-u jālīnūs fi-l ašyā'-il xārija 'an-
iṭ ṭabī'a

جالینوس، ۱۲۹ - ۱۹۹ میلادی

jālīnūs (129 - 199)

مترجم: حنین بن اسحاق، ۱۹۴ - ۲۶۰ قمری

مشمول است بر شش «مقاله» که به موجب قول حنین در رساله‌ای از خود او موسوم به «رسالة حنین بن اسحق الی علی بن یحیی فی ذکر ما ترجم من کتب جالینوس بعلمه و بعض ما لم یترجم» نزد اهل اسکندریه مشهور به «کتاب العلل» و نزد سریانی‌ها به عنوان ابعده و انقص یعنی «العلل و الاعراض» معروف بوده است. این کتاب به موجب قول همو در رساله مذکور سه مرتبه به زبان سریانی (دو بار به دست سرجس رأس عینی و یک مرتبه به دست خود حنین به جهت بختشوع بن جبرئیل) و یک مرتبه نیز به دست حیث به جهت ابوالحسن علی بن یحیی به زبان عربی ترجمه شده است.

فهرست عناوین مقالات: المقالة ۱. من کتاب ج (یعنی جالینوس) فی الاشياء الخارجة عن الطبيعة المعروف بکتاب العلل و الاعراض، مشتمل بر ابواب: تذکر فی ما الشی الذی ینبغی ان نسمیه مرضاً، فی عدد الامراض المفردة البسيطة، فی عدد اجناس الامراض البسيطة الحادثة فی الاعضاء المتشابهة الاجزا علی رأی الفریقین نعنی اصحاب الجزء الذی لایتجزا و شیعة ب (یعنی بقراط)؛ المقالة ۲. شامل ابواب: فیما صدر به المقالة و فی اقتصاص ما ینبغ فی المقالة ۱، فی اسباب المرض الحار، فی اسباب المرض البارد، فی اسباب المرض الیابس، فی اسباب المرض الرطب، فی الاسباب المركبة من اصناف کیف المحدية للامراض المركبة، فی الاسباب المركبة من کیف و هی الاخلاط ۲ (یعنی الاربعة، - ...)؛ المقالة ۳. مشتمل بر ابواب: فی اقتصاص ما ینبغ فی المقالتین السالفتین، فی حدود الصحة و المرض و السبب و الحادث و الحال و العرض، فی اجناس و انواع الاعراض النفسانية، فی الاعراض التي تعرض فی الافعال الحسية، فی الاعراض الحادثة فی افعال الحركة، - ...؛ المقالة ۴. شامل این ابواب: فی صدر المقالة و فی الترتیب الذی نسلکه فی طب اسباب اعراض، فی ان الاعراض الحادثة فی الافعال الحسية ۳ انواع (ظاهراً ۴ انواع)، فی اسباب الاعراض فی الحاسة الشاملة لجميع الاعضاء و هی حاسة اللمس، فی اسباب الاعراض الحادثة

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۲۰۲/۱

آغاز: بسمله المقالة ۱ من کتاب ج فی الاشياء الخارجة عن الطبيعة المعروف بکتاب العلل و الاعراض قال ج ان اول ما ینبغی لنا ان نذکر ما الشیء الذی نسمیه مرضاً

خط: نسخ، بی کاء، تا: نیمه اول قرن ۷؛ واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ جلد: تیماج، ۳۵ سطر، اندازة: ۲۷×۱۹سم [ف: ۱۹-۲۷۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۹۱۴/۱۱

در شش مقاله: المقالة الاولى یذکر فیها اصناف الامراض، المقالة الثانية یذکر فیها اسباب الامراض، المقالة الثالثة یذکر فیها اصناف الاعراض، المقالة الرابعة یذکر فیها اسباب الاعراض، المقالة الخامسة فی اسباب الاعراض، المقالة السادسة فی اسباب الاعراض؛ خط: نستعلیق، بی کاء، تا: ۱۰ و ۱۱؛ گک (۱۹۶-۲۴۳)، ۲۵ سطر، اندازة: ۳۵×۲۰سم [ف: ۱۴-۴۰۲۱]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۳۷/۷

از مجموعه جوامع الاسکندرانیین. دارای ۶ مقاله؛ خط: نسخ، بی کاء، تا: ۱۰۶۲؛ در پایان مقاله ۶ آمده «و یتلوه فی الجزء الثاني کتاب النبض الکبیر هذا الموضع فی الفص هكذا» و سپس چند سطر است که در نسخه شماره ۶۰۳۷/۸ وجود ندارد و پایان این زیادتى چنین است: «و قدر ایت ان اقطع الکلام ههنا تمت المقالة السادسة من الفص و هی اخر الکتاب و لله الحمد دائماً»؛ ۷۴ ص (۴۲۲-۴۹۵)، ۱۵ سطر، اندازة: ۱۸×۱۱/۵سم [ف: ۱۰-۲۰۵۶]

س العلل و الامراض < پاتولوژی

س العلل و الامراض < معرفة الامراض

● العلل و الامراض / طب / فارسی

al-'ilal wa-l amrāḍ

ظاهراً این کتاب باید از کتب طبی جدید باشد که برای شاگردان دارالفنون ترجمه شده است. اصل آن به احتمال به زبان فرانسه بوده، زیرا در حواشی آن لغات فرانسوی دیده می‌شود و در آخر کتاب سه صفحه لغت نامه فرانسوی - فارسی آمده است. این نسخه شامل سه کتاب از ده کتاب العلل و الامراض است به این شرح: «کتاب سادس من الکتب من کتاب العلل و الامراض فی الامراض الحاصلة من السموم» درباره امراض سمی است که بر اثر ورود سموم به بدن به وجود می‌آیند؛ «الکتاب السابع من الکتب العشرة من کتاب العلل و الامراض فی تغییرات تغذیة البدن» درباره نوعی امراض است که علل آنها بر اثر تغذیه

فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخا)؛ جلد بیست و دو؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276260

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱۰/۲۰۱۳

انجام: انجام مقاله اول: الا انه ليس شئ يضطر الي ذكرها في هذا الكتاب
انجام مقاله دوم: فاذا جعلت واحدة منهما على انفرادها فيصله...
الى جانب
انجام مقاله سوم: و ينتهي في العظم المسمى القصيص.
انجام مقاله چهارم في العروق غير الضوارب: و أنا اقتص بعد
ذلك امر الشرائين...
[تاریخ نگارشهای عربی (سزگین) ج ۴: ۱۲۸]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۱۱/۲

في تشریح العروق الغير الضوارب (۵۸-۶۳) و في تشریح
العروق الضوارب (۶۳-۶۷)؛ خط: نستعلیق، كاتب: محمد بن
علی بن محمد، تا: جمعه ۱۲ رمضان ۹۰۳ق؛ در فهرست دو مقاله
این کتاب به صورت جداگانه (با شماره ۴۱۱۱/۲ و ۴۱۱۱/۳) آمده
که تجميع شد؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ
(۵۸-۶۷)، ۱۸ سطر (۱۴×۷)، اندازه: ۱۹×۱۲سم [ف: ۱۳ - ۳۰۹۰]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳/۱۶۷۶۶/۴

آغاز: آغاز العروق غير الضوارب: لما رایتاک یا انطیاس الحیب
مشهالان یفیدک ما اختصرنا فی تشریح العروق الضوارب؛ آغاز
العروق الضوارب: قال جالینوس فنقتص الآن امر اشرائین فنقول ان
مبدأ هذه من البطن الايسر من القلب؛ **انجام:** پایان العروق
غير الضوارب: و أنا اقتص بعد ذلك امر الشرائین
پایان العروق الضوارب: عرق الی ان یتدی ینقسم
دارای دو مقاله: مقاله في العروق غير الضوارب، مقاله في العروق
الضوارب؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن کمال الدین حسین، تا:
یکشنبه ۲۱ صفر ۹۴۴ق، جا: قم؛ جلد: مقوا، ۲۱ سطر، اندازه:
۱۷/۵×۱۰سم [ف: ۱۹ - ۳۴۹]

● **عروق بدن / طب / فارسی**

'orūq-e badan

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۲۶/۵

خط: نستعلیق، بی کا، تا: با تاریخ ۱۱۷۹ق [ف: ۲ - ۱۲۸]

به العروق المفصودة < الفصد

● **العروق المفصودة = رسالة في الفصد / طب - عربی**

al-'urūq-ul mafṣūda = r.-un fi-l faṣd

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۵/۱۴۹-ف

نسخه اصل: حمدیه ش ۱۴۴۷؛ بی کا، تا: با تاریخ ۷۵۵ق؛ در
هامش است [فیلمها ف: ۱ - ۴۳۱]

● **عروق مفصوده / طب / عربی**

'orūq-e mafṣūde

در آن از رگ‌های زدنی و حجامت و زالو دادن (علق) گفتگو
گردید. شیخ الرئیس نیز چنین گفتاری دارد (ش ۱۳۶ قنوتی).

و بعد بدان که میزان یت مرکب است از ارکان و ارکان مرکب
است از اصول و اصول منحصر است به سه سبب و وتد و فاصله؛
انجام: و هر رکنی که در میان صدر و عروق یا ابتدا و ضرب
واقع است حشو می‌گیرند و حشو در لغت به معنی آگین بالش
است

خط: نستعلیق، کا: سید محمد طباطبایی طیب یزدی، تا: سه‌شنبه
۲۹ جمادی الاول ۱۲۸۶ق؛ حکایت موفق الدین ابو محمد
عبد اللطیف بن یوسف بغدادی از ابن تلمیذ طیب و درمانهای او
(۱۱۶پ)، گفته‌ای از محمد بن زکریای رازی در پزشکی
(۱۱۶پ)، شرح حال محمد بن زکریای رازی منقول از تاریخ ابن
جلجل (۱۱۶پ)، بندی از السیاسة المدنیة ابونصر فارابی (۱۱۷ر)؛
گک (۱۱۴پ-۱۱۶)، اندازه: ۳۵/۳×۲۲سم [ف: ۲۹/۱ - ۶۰]

● **العروق = تشریح العروق / طب / عربی**

al-'urūq = taṣrīḥ-ul 'urūq

جالینوس، ۱۲۹ - ۱۹۹ میلادی

jālīnūs (129 - 199)

مترجم: حنین بن اسحاق، ۱۹۴ - ۲۶۰ قمری
جالینوس این کتاب را در یک مقاله تدوین کرده و طی آن، کار
سرخرگ‌ها (عروق ضوارب) و سیاهرگ‌ها (عروق غیرضوارب)
را شرح داده است. وی این کتاب را برای دانشجویان نوشته
است. اسکندرانی‌ها آن را به دو مقاله، یکی درباره سیاهرگ‌ها و
دیگری درباره سرخرگ‌ها تقسیم کرده‌اند. هدف جالینوس در
این کتاب آن است که چند و چون رگ‌هایی را که از جگر
سرچشمه می‌گیرند و این که هر یک از آنها چگونه و کجا
تقسیم می‌شود و نیز چند و چون سرخرگ‌هایی را که از قلب
سرچشمه می‌گیرند و هر یک از آنها چگونه و کجا تقسیم
می‌شود، شرح دهد. اسکندرانی‌ها این کتاب را همراه با سه
کتاب دیگر (العظام، العضل و العصب) در یک مجموعه جای
دادند و آن را «فی التشریح للمتعلمین» نام نهادند.

آغاز: بسملة المقالة الاولى من كتاب جالینوس فی التشریح و هی
فی تشریح العظام ترجمة ابی زید حنین بن اسحق الترجمان قال
جالینوس انه قد ینبغی للطیب ان یعرف هیته کل واحد من
العظام فی نفسه و حاله مع ترکیبه مع غیره عند التماسه احکام
علاج ما یحدث فیها من الخلع و الکسر ...
آغاز مقاله دوم: قال جالینوس ان تشریح العضل لم یصفه احد من
النخ

آغاز مقاله سوم: بسملة قد اجمع الاطبا کلهم علی ان لیس فی
اعضاء حیوان عضو له الحركة التي یسمیها الارادية او حس الا
بالعصب.
آغاز مقاله چهارم فی العروق غير الضوارب: لما رایتاک یا
انطیاس الحیب مشهالان یفیدک ما اختصرنا فی تشریح
العروق الضوارب.
آغاز مقاله في العروق الضوارب: قال جالینوس فنقتص الآن امر
الشرائین فنقول ان مبدأ هذه من البطن الايسر من القلب

فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فتخا)؛ جلد بیست و دو؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276260

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱۰/۲۰۱۳

شود در میان ایشان قحط میشود ...
خط: نستعلیق، بی کاف، بی تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ قبل از کتاب
دو برگ است که مرحوم شیخ آقا بزرگ تهرانی (صاحب ذریعه)
در معرفی و تکمیل مقداری از نقص کتاب نوشته؛ جلد: مقوایی،
۱۵۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۴-۲۳۷]

● العظام = تشریح العظام / طب / عربی

al-'izām = tašrīḥ-ul 'izām

جالینوس، ۱۲۹ - ۱۹۹ میلادی

jālinūs (129 - 199)

مترجم: حنین بن اسحاق، ۱۹۴ - ۲۶۰ قمری
درباره استخوان‌هاست، و شامل یک «مقاله» است. هدف
جالینوس در این کتاب آن است که وضع هر یک از استخوان‌ها
را به تنهایی و نیز در اتصال با استخوان‌های دیگر شرح دهد. وی
این کتاب را برای دانش‌آموزان (للمتعلمین) نگاشته است.
اسکندرانی‌ها این کتاب را همراه با سه کتاب دیگر جالینوس
(العصل، العصب و العروق) در یک مجموعه جای دادند و «فی
التشریح للمتعلمین» نام نهادند.
[تاریخ نگارهای عربی (سزگین) ج ۴: ۱۲۵]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۷۶۶/۳/۱

آغاز: قال جالینوس انه قد ینبغی للطیب ان يعرف هیئة کل واحد
من العظام؛ انجام: لا انه لیس شیء یضطر الی ذکرها فی هذا
الکتاب

کتاب فی العظام (للمبتدئین). در ضمن مجموعه کتاب التشریح
آمده است؛ خط: نستعلیق، کاف: محمد بن کمال الدین حسین، تا:
یکشنبه ۲۱ صفر ۹۴۴ق، جا: قم؛ جلد: مقوای، ۲۱ سطر، اندازه:
۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۱۹-۳۴۷]

● عظة الالباب و ذخیره الاکتساب / عرفان و تصوف / عربی

'izāt-ul albāb wa zaxīrat-ul iktisāb

ابن عربی، محمد بن علی، ۵۶۰ - ۶۳۸ قمری

ebn-e 'arabī, mohammad ebn-e 'alī (1166 - 1241)

در تصوف و عرفان و مواعظ و حکایات اخلاقی. در دیباچه
آمده که این کتاب خلاصه‌ای است از «التیمیة» که آن نیز
ملخص «الدرة الیتمیة» است، حاجی خلیفه محیی الدین غرناطی
را مؤلف عظة الالباب دانسته است. صاحب فهرست نسخ خطی
کتابخانه ملی پاریس می‌نویسد محیی الدین غرناطی جز محیی
الدین بن العربی کسی دیگر نتواند بود. (یوسف اعتصامی)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۶۳

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد فانی لما رایت رغبة من اعز
الله انصارهم و اعلی کلمتهم و ضاعف اقتدارهم فی سماع اخبار

آغاز: بسمله. الحمد لله الرحیم الرحمن الملک الکریم المنان الذی
جعل حب آل محمد من ارکان ... چون داعی دوام دولت قاهره.
انجام: منقول است که جمیع ناس فرزند آدم اند مگر یا جوج و
مأجوج که فرزند آدم نیستند
[نسخه‌های منزوی ۹۷۲/۲؛ دنا ۵۲۳/۷؛ فهرستواره منزوی ۴۲۲/۹]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۶۸۲

آغاز: المهدی صاحب العصر و الزمان برسد و الله المستعان مقدمه
در بیان کثرت و وفور فضائل؛ انجام: برابر
خوش خط؛ خط: نستعلیق، بی کاف، تا: ۲۳ رجب ۱۰۹۹ق؛ افتادگی:
آغاز؛ تملک: محمد ابراهیم ولد حاجی محمدعلی شریاف؛
۱۱۹گ، ۱۷ سطر (۱۷×۷/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۳/۵سم [ف: ۵۱-۱۰۲]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۵۰۳/۳

آغاز: برابر؛ انجام: به نزد آن حضرت میامد بطلب دینی یا وعده
حضرت مصلاى خود (ناقص مانده)
خط: نسخ، بی کاف، تا: قرن ۱۲؛ تملک: جلال الدین در ۱۲۸۳؛ جلد:
تیماج حنایی، ۱۰۸۳گ (۴۶-۱۵۳پ)، ۱۷ سطر (۱۵×۸/۵)،
اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵-۳۲۲]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۲۷-۳/۱۴۷

آغاز: لو کشف الغطاء ما ازدددت یقیناً یعنی اگر پرده از پیش
برخیزد بر یقین من چیزی نمی‌افزاید؛ انجام: که درویشان
نوربخشی با آنکه لاف شیعی می‌زنند جلاء الدولة را با این
اعتقاد باطل پیر خود می‌دانند.

خط: نسخ معرب و نستعلیق، بی کاف، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و
انجام؛ ۱۷۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۵-۲۹۰۲]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۴۸۶/۳

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی کاف، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۰گ (۵۹پ-
۱۱۸پ)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۳۳/۱-۵۲]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۱۴۹۵-۹/۴۵

آغاز: علیه السلام روایت کرده است که از حضرت پرسیدم که
آنچه در معاویه بود چه چیز بود در جواب گفت تلک النکری
تلک الشیطنة یعنی آنچه در معاویه بود مکر و شیطنت بود ...
طهارة الاصل قادتى الی کرم کرامتی اثبت فی اللوح فی الازل؛
انجام: که هرچه در امتان پیش واقع شده در این امت واقع میشود
و حق تعالی در امتان

خط: نستعلیق، بی کاف، بی تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد:
تیماج، ۱۲۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۸سم [ف: ۵-۲۹۰۲]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۵۰

آغاز: آغاز قصیده: سلامة القلب نحتی من الزلزل xx و شلة العلم
دلتنی علی العمل آغاز شرح افتاده: و در معنی عقل دو حدیث نقل
شده یکی اینکه عقل نوریست که بدان فرق کرده میشود در میان
حق و باطل؛ انجام: و اگر در سالی ازدها بر ایشان کمتر باریده

فرستگان نسخه‌های خطی ایران (فتخا)؛ جلد بیست و دو؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276260

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱۰/۲۰۱۳

۱۲۹۲ قمری

● العصرة في المواسعة / فقه / عربي

al-'uṣra fi-l muwāsi'a

منتجب الدين رازی، علی بن عبیدالله، ۵۰۴-۶۰۰ قمری
montajab-od-dīn-e rāzī, 'alī ebn-e 'obeyd-ol-lāh (1111
- 1204)

اهداء به: سید عزالدین ابوالقاسم یحیی بن محمد ابن مرتضی
نقیب
در چگونگی قضای نمازهایی که خوانده نشده و این که با چه
ترتیبی می توان آنها را خواند، در چند «فصل».

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۶۳۴/۱

آغاز: الحمد لله منشی الخلق و وارثه و مینت الحی و باعته و
الصلاة علی من انتخبه للرسالة؛ انجام: و استعمال المجازات
الکثیرة فی الکلام الواحد بغير دليل و هذا مما لاشبهة فی بطلانه.

خط: نستعلیق، بی ک، تا: ۹۲۱ق؛ جلد: تیماج مشکى، ۳۲گ (۳-
۳۴)، اندازه: ۱۴/۵×۹سم [ف: ۱۲-۱۹۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۱۵۱/۴

خط: نسخ، بی ک، تا: ۱۱۱۶ق، جلد: مقوایی، ۲۵گ (۱۰۵-
۱۲۹پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۳-۳۵۶]

● عصرة المنجود / کلام و اعتقادات / عربي

'uṣrat-ul manjūd

بیاضی، علی بن محمد، ۷۹۱-۸۷۷ قمری
bayāzī, 'alī ebn-e mohammad (1390 - 1473)

کتابی کلامی و مختصر و به روش کتاب های اعتقادی قدیم در
چند «باب» مشتمل بر فصول که گفته های بسیاری از بزرگان
علمای این فن را نقل می کند. و مبحث اثبات صانع آن مفصل تر
می باشد: باب: ماهیة النظر وما يتبعه؛ باب: الطريق المؤدی الی
معرفة الله تعالى؛ باب: اثبات الصانع؛ باب: فیما يلزم المكلف من
معرفة اصول الدين؛ باب: الامر بالمعروف والنهي عن المنکر؛
باب: اثبات كونه تعالى قادراً؛ باب: اثبات كونه تعالى عالماً؛ باب:
اثبات كونه تعالى حياً موجوداً؛ باب: كيفية استحقاقه تعالى لهذه
الصفات؛ باب: ما يسلب عنه تعالى؛ باب: اثبات كونه تعالى عدلاً؛
باب: الاستطاعة؛ باب: اثبات كونه تعالى مریداً و کارها؛ باب:
التكليف و اللطف؛ باب: الکلام فی الکلام؛ باب: النبوت؛
باب: الثواب و العقاب و احوال الاخرة؛ باب: الامامة.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۵۹۱

آغاز: الحمد لله رب العالمين الذي حصل في العقول وجوب معرفة
و وصل فی النقول حتمها علی بریته؛ انجام: ساتلین الله لنا و لهم
السلوک فی مناهجهم و العروج الی معارجهم انه الکریم الوهاب
العظیم الثواب
خط: نسخ، کا: محد بن محمد، تا: جمعه اواسط جمادی الثاني

mūsavī zanjānī, ab-ol-qāsem ebn-e mohammad kāzem
(1809 - 1875)

تاریخ تألیف چهارشنبه ۲۴ شعبان ۱۲۸۰ق
کتابی کلامی است در رد عقاید عامه و جواب به شبهات شیخ
عبدالرحیم کرکوی.

آغاز: بسملة الحمد لله الذي لم يخلقنا من احزاب التقليد و الرواية
و الشکر للمنعمة الذي خلقنا اولی بأس شديد فی التحقيق و
الدراية ... فيقول العبد ... ابن محمد كاظم ابوالقاسم ... و الفاضل
الحليم الشيخ عبدالرحيم من اهل الكرکوك
انجام: در نشان دادن راه نیست نمی تواند مخالفت آقای تاتم خود
نموده راه را نشان بدهد هر چند که از او پرسند و ایقظنا الله و
ایاکم ... رب زدنی علماً و عملاً و الحقنی بالصالحین.
[الذریعة ۱۵/۲۷۷]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۶۸۳۱-۲۵/۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی ک، تا؛ محشی با نشان «منه»؛ جلد: مقوا،
۱۱۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۰×۳۲سم [ف: ۵-۲۹۰۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۴۲۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی ک، تا؛ مصحح؛ تملک: محمد حسین
بن حسن به تاریخ ۱۲۹۳ق با مهر «محمد حسین بن الحسن ۱۲۹۱»؛
۲۷۳ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۳۳سم [ف: ۵۰-۱۹۲]

● العصب = تشریح العصب / طب / عربي

al-'aṣab = taṣrīḥ-ul 'aṣab

جالینوس، ۱۲۹-۱۹۹ میلادی

jālīnūs (129 - 199)

مترجم: دمشقى، سعید بن یعقوب، ق ۴ قمری
کتابی در تشریح انواع اعصاب و کیفیت انقسام و نحوه افعال
آنها، در یک مقاله. اسکندرانیان این کتاب را همراه با سه کتاب
دیگر از جالینوس (العظام، العضل و العروق) در یک مجموعه
قرار دادند و آن را «فی التشریح للمتعلمین» نام نهادند.
[تاریخ نگارش های عربی (سزگین) ج ۴: ۱۲۷]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۷۶۶/۳/۳

آغاز: بسملة قد اجمع الاطبا کلهم علی ان لیس اعضاء الحيوان
عضو له الحركة التي يسميها الارادية او حس الا بالعصب؛ انجام:
و ينتهى فی العظم المسمى القيصص
خط: نستعلیق، کا: محمد بن کمال الدین حسین، تا: یکشنبه ۲۱
صفر ۹۴۴ق، جا: قم؛ ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۹-۳۴۸]

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛ جلد بیست و دو؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276260

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱۰/۲۰۱۳

مترجم: حنین بن اسحاق، ۱۹۴ - ۲۶۰ قمری
این کتاب در یک «مقاله» است. جالینوس در عنوان آن عبارت «للمتعلمین» (برای دانشجویان) را نیاورده است، اما اسکندرانی‌ها آن را در شمار کتاب‌هایی که خطاب به دانشجویان نوشته است، درج کرده‌اند، بدین ترتیب که به آن دو مقاله (این کتاب و کتاب فی العظام)، سه مقاله دیگر را نیز که جالینوس خطاب به دانشجویان نوشته بود، ضمیمه ساختند، یکی در تشریح اعصاب، یکی در تشریح سیاهرگ‌ها و یکی در تشریح سرخرگ‌ها، و آن را به صورت کتابی در پنج مقاله در آوردند و عنوان آن را «فی التشریح للمتعلمین» نهادند. هدف جالینوس در این کتاب آن است که همه ماهیچه‌هایی را که در هر یک از اندام‌ها وجود دارند شرح دهد، چند و چون آنها را، و نیز این موضوع را که هر یک از آنها از کجا آغاز می‌شوند و کار آنها چیست، به تفصیل بیان کند.

[تاریخ نگارش‌های عربی (سزگین) ج ۴: ۱۲۶]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳/۱۶۷۶۶/۲

آغاز: قال جالینوس ان تشریح العضل لم یصفه احد من الخ؛
انجام: فاذا جعلت واحدة منهما على انفاردها فیصله ... الى جانب
خط: نستعلیق، کا: محمد بن کمال الدین حسین، تا: یکشنبه ۲۱
صفر ۹۴۴ق، جا: قم؛ ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵x۱۰سم [ف: ۱۹-۳۴۸]

● عضلات ساعد / طب / فارسی

‘azolāt-e sā‘ed

؟ متطبب، تقی بن محمود، ق ۱۴ قمری
motatabbeeb, taqī ebn-e mahmūd (- 20c)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۳۸۹/۸

خط: شکسته نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۴؛ ۸ گ (۲۸۷ - ۲۹۴)
[ف: ۶-۲]

● العطاء / کیمیا / عربی

al-‘aṭā‘

جابر بن حیان، ۱۲۰ - ۱۹۸ قمری
jāber ebn-e hayyān (739 - 814)

آغاز: الحمد لله حمد الصادقین المخلصین الراجعین من بعد
الضلالة الى الهدى بفضل سیدی و مولای الذى عما كنت فى نار
جهنم فاخرجنى منها ... و بعد فقد سبق لنا قبل هذا اثنتان و عشرون
کتاباً عشرون منها فى الحيوان و کتابان فى النبات و نحن نذكر فى
کتابنا هذا شيئاً من تدابير الحيوان ايضاً على الشرط المقدم لنا فى
کتب الحيوان ...

انجام: فاستعمله فيما تريد من اعمالك. فهذه جملة التدابير
المستعملة فى الحيوان فى هذا الوجه فاعرفه ان شاء الله عزوجل.

نورالله شوشتری در نقض کلمات نیشابوری را بیان کرده و با
استفاده از منابع حدیثی اهل سنت به دفاع از نظر قاضی نورالله و
رد نظر نیشابوری و محمد فاخر اله آبادی پرداخته است. نام این
رساله، در صفحه عنوان نسخه حاضر، چنین درج شده است:
«رسالة غضب البتار فى نقض التمسك بأية الغار فى رد جواب
(کذا) رسالة درة التحقيق فى نصرة لمحمد فاخر الاله آبادی
التيرى جواب كشف العوار فى تفسير آية الغار» و رفاعى در
معجم ما کتب عن الرسول و أهل البيت (۴۳۳/۲) آورده است:
«الغضب التيار فى مبحث آية الغار» و در مطلع الانوار (ص ۱۸۵)
آمده است: «الغضب التيار فى مبحث الغاوية!». به دست آوردن
نام دقیق این رساله نیاز به بررسی بیشتری دارد. (ابوالفضل
حافظیان)

آغاز: بسملة. الحمد لله على نعمائه و الصلاة و السلام على خاتمه
انبیائه محمد المصطفى خير اصفیائه و الائمة المعصومین الطیبین
الطاهرین من رجس الشيطان و فحشائه و بعد فهذه رسالة ... قال
الفاضل النیشابوری الأشعری الشافعی فى تفسير آية الا تنصروه
فقد نصره الله اذ أخرجه الذرین كفروا ثانی اثین اذهما فى الغار
اذ يقول لصاحبه لا تحزن ان الله معنا فأنزل الله سکیتته علیه و
أیده بجنود لم تروها ...

انجام: اقول ما اورده الناصب على تقدير ارادة العموم من
المعصوم فى قضية المعصوم لا يغسله الا المعصوم مدفوع بانا لا
نسلم ان الانبياء ... أو تولى غسلهم الملائكة المعصومون كما
يظهر من أخبار نا ان موسى تولى غسله الملائكة.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۱۸۹۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی کا، تا: ۱۲۶۳ق؛ جلد: مقوا [رایانه]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۰۸ عکسی

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: در یکی از کتابخانه‌های هند؛ بی کا، تا: اواخر قرن ۱۳
یا اوایل قرن ۱۴؛ یا یادداشتی از مهدی خواجه پیری به تاریخ
۱۳۷۱/۸/۲۵ ش در ابتدای تصویر که در آن، کتاب را به قاضی
نورالله شوشتری نسبت داده! ۱۹۴ص، ۱۵ سطر [عکسی ف: ۴-۱۸]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۳۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خفی، بی کا، بی تا [رایانه]

سه عضدیة < مناجات

● العصل = تشریح العضل / طب / عربی

al-‘aḍul = tašrīḥ-ul ‘aḍul

جالینوس، ۱۲۹ - ۱۹۹ میلادی

jālīnūs (129 - 199)

فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فنا)؛ جلد بیست و دو؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276260

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱۰/۲۰۱۳

است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۴۸۷۶

آغاز: بسمله، حمدله، قال شیخنا العلامة ابن اخت استادنا المحقق ادام الله بقاها اما بعد فهذه رسالة معمولة من الأقل في باب استقصاء موارد الحيل ... اقول ان حيل الشرعية تدوى مع الأحكام الخمسة واجب ... اما الحيلة الواجبة: فهي حيلة الفقيه في الصلاة ... و اما حيلة المندوبة (كذا): فهي حيلة المسلم المعدم تعلق في ذمته في زمان حق من الزكاة و غيرها ثم صار في زمان آخر محوج و فقير فهذا الرجل يستحب للمسلمين استحباباً مؤكداً انقاده من الهلكة و تخليصه من النار بأن يحتسب ما في ذمته من الحقوق و يضمن له ذلك بلا قبض و لا اقباض فهذه المندوبة. و اما الحرام: فهي حيلة اصحاب السبت؛ انجام: و في يوم كذا و في حالة كذا لم يحث انتهى ما التقطه من كتاب خزنة الأكملة.

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳، واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، رویه گالینگور، ۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۲۱/۱-۵۷۰]

● حيلة البرء (جوامع) = جوامع حيلة البرء / طب / عربی
hīlat-il bur' (jawāmi') = jawāmi'-u hīlat-il bur'

جالینوس، ۱۲۹ - ۱۹۹ میلادی

jālinūs (129 - 199)

مترجم: حنین بن اسحاق، ۱۹۴ - ۲۶۰ قمری
وابسته به: حيلة البرء؛ جالینوس (۱۲۹-۱۹۹)

کتاب در چهارده «مقاله» است و به نوشته عیون الانباء «جالینوس نخست شش مقاله اول را برای مردی به نام ابارن نوشته و چون او بمرد، جالینوس نیز دنبال کتاب را ناتمام گذارد تا اینکه به خواهش (متعلم) دیگری به نام او جالینوس هشت مقاله دیگر را نوشت». شاید به همین دلیل است که جالینوس آغاز مقاله هفتم فهرست چهارده مقاله و اغراض و اغراض هر مقاله را یاد کرده است. در آغاز مقاله نخست، جالینوس از روش بقراط و ارسطو و از کتابها و مؤلفات آنان و نیز از پیروان فلسفه ارسطو - مشائیان و رواقیان - یاد کرده و نیز روش خود را در این کتاب به تفصیل روشن ساخته و در اواخر مقاله ۶ باز جالینوس به سخن دوباره بقراط پرداخته و از کتابها و آراء او یاد می کند. عنوان این بخش چنین است: «وصف ما ذکره جالینوس مما قاله بقراط و ما ترکه من اقواله» وی میگوید: بقراط نخستین کسی است که دریافت بدن انسان از اسطسقات ترکیب شده و ارسطو نخستین کسی است که اسطسقات همه اجسام منحصر در چهار عنصر دانست. مقالات این کتاب (به نوشته ابن ندیم) همه ترجمه حنین است و در پایان نسخه مجلس آمده که هفت مقاله آخر ترجمه ابوالفرج عبدالله بن طیب است. فهرست مقالات کتاب حيلة البرء که جالینوس در آغاز مقاله ۷ آورده: کتاب حيلة البرء ینقسم الی

بامثال هذه الرواية سيما و يطلون بها ماد [ل] عليه ادلة الفقهاء الكثيرة الصحيحة الواضحة الدلالة فتأمل

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳، واقف: جعفر زاهدی، ۱۳۷۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تجماع قهوه ای، ۶ص، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۷×۱۰/۵سم [ف: ۲۱/۱-۵۶۹]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۱۹۷

آغاز: الحمد لله رب العالمين و صل (كذا) الله على محمد و آله الطاهرين اللهم امددني و ايدني و سددي و وفقني لما تحب و ترضي بمحمد و آله المعصومين صلوات الله عليهم اجمعين ... ان جمعا من علماء هذا الزمان ايدهم الله اعتقد و احلية القرض بشرط المعاملة المحاباتي و مرادى منها ان يبيع المقرض من المستقرض بازيد من ثمن المثل او يشري منه با نقص منه او يوجر بازيد من المثل او يستاجر منه با نقص منها او يصلح كذلك او يملك عينا او منفعة بعقد هبة او غيره؛ انجام: و مثل ان تؤخذ بنت رجل بعنوان النكاح طمعا في البكارة او الوجاهة من دون شرط

خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ صدر نسخه، مقاله ای است ضمن یک صفحه در «اصالة الطهارة» گمان می رود از افادات بهبهانی باشد؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا، ۱۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۱۵سم [ف: ۵-۵۰۳]

● الحيل الروحانية و الاسرار الطبيعية في دقائق

الاشكال الهندسية / رياضيات / عربی

al-ḥīyal-ur rawḥāniyya wa-l asrār-uṭ ṭabī'iyya fī daqāyiq-il aṣkal-il handasīyya

؟ فارابی، محمد بن محمد، ۲۶۰ - ۳۳۹ قمری

fārābī, mohammad ebn-e mohammad (875 - 951)

تاریخ تألیف: ۳۲۱ق

منسوب به فارابی در ده «مقاله». ترجمه روسی آن چاپ شده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۱۸۷-ف

نسخه اصل: اوبسالا در سوند ش ۳۲۴ فهرست ترنبرگ؛ بی کا، بی تا [فیلمها ف: ۳-۱۴۱]

● الحيل الشرعية و غيرها / فقه / عربی

al-ḥīyal-uṣ ṣar'iyya wa ḡayr-u-hā

وحید بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل، ۱۱۱۸ - ۱۲۰۵ قمری

vahīd-e behbahānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad akmal (1707 - 1791)

ظاهراً از آقا محمد باقر بن محمد اکمل معروف به بهبهانی. ایشان در این رساله استدلالی حيلة را به پنج قسم: واجب، مستحب، حرام، مکروه و مباح تقسیم نموده و برای هر یک مثالی آورده

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛، جلد سیزدهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276251

استاد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۲